

6.2. Соціолінгвістика

Тип дисципліни:

варіативна.

Семестр:

перший.

Обсяг дисципліни:

загальна кількість годин – 90 (кредитів ЄКТС – 3), аудиторні години: лекційні – 16, семінарські – 16.

Лектор:

канд. пед. наук, доцент Лучкевич Вікторія Володимирівна.

Результати навчання:

- знати фактори, які впливають на соціальну диференціацію мови, її еволюцію;
- розуміти співвідношення літературної мови та її нелітературних норм;
- розуміти й аналізувати сучасну мовну ситуацію;
- вільно володіти понятійним апаратом соціолінгвістики;
- застосовувати методи соціолінгвістики на практиці;
- аналізувати мовний матеріал у рамках соціолінгвістичного підходу.

Спосіб навчання:

аудиторне.

Необхідні обов'язкові попередні та супутні дисципліни:

- вступ до мовознавства;
- вступ до германського/романського мовознавства;
- історія мови;
- лексикологія.

Зміст навчальної дисципліни:

Предмет та завдання соціолінгвістики як науки (Джерела (витоки) соціолінгвістики; статус соціолінгвістики як наукової дисципліни; синхронічний й діяхронічний аспект вивчення взаємозв'язків мови; різні впливи соціального середовища на мову й мовленнєву поведінку; методи соціолінгвістики; відбір інформантів; цільова вибірка; генеральна сукупність; вибіркова сукупність (вибірка); квотна пропорційна вибірка; методи збирання матеріалу: спостереження; включене спостереження; усне інтерв'ю; анкетування; тести.). *Мовна спільнота та мовна ситуація: загальна характеристика* (мовна спільність, комунікативна спільність,; рідна мова й суміжні поняття: функціонально перша/друга мова, основна (домінуюча) мова, додаткові мови, первинна і вторинні мови, засвоєні й вивчені мови; етнолект; соціально-комунікативна система; мовний код і субкод; перемикування і змішування кодів; мовна ситуація; особливості мовної ситуації в Україні). *Білінгвізм і диглосія* (мовна ситуація та білінгвізм; визначення поняття “диглосія” В.І.Беліковим і Л.П.Крисінім та походження цього терміна; двомовність (білінгвізм) і багатомовність (полілінгвізм); три види індивідуального білінгвізму (субординативний, координативний, змішаний); пасивний (рецептивний) білінгвізм; двомовність і диглосія; відмінність між диглосією та двомовністю; моноглосність; білінгвізм без диглосії; диглосія без білінгвізму.). *Мовна інтерференція* (інтерференція; передумови виникнення інтерференції; напрямки інтерференції і проникність різних підсистем мови; різні рівні інтерференції: фонетична, лексична, граматична (морфологічна й синтаксична); причини інтерференції при вивченні іноземної мови). *Мовна норма як соціолінгвістична категорія* (Поняття мовної норми та літературної мови; два підходи до визначення поняття «літературна мова» – лінгвістичний і соціологічний; мовний еталон (або «мовний ідеал»); призначення й роль мовної норми; основні особливості мовної норми; комунікативна доцільність норми; мовна норма і стиль; типи мовних норм та особливості їх становлення; мовна норма та культура мовлення). *Соціальна диференціація мови* (проблема соціальної диференціації мови у світовій лінгвістиці; соціальний діалект (соціолект); походження терміна «діалект», його використання в спеціальній літературі та в різних наукових традиціях; територіальний, або місцевий, діалект як соціальний мовний різновид; соціолект; різновиди соціолектів: професійні, вікові, групові (корпоративні) тощо; аргі; потреба задоволення експресії як одна

з причин існування аргю; жаргон; функція жаргонної лексики у публіцистичному мовленні; сленг та його суттєві ознаки; різниця між сленгізмами і вульгаризмами; молодіжний соціолект; форма, сфери й місця реалізації просторіччя; основні риси просторіччя). *Взаємодія мов і суспільство* (мова – явище суспільне; співвідносність мови з біологічними і психологічними явищами; суспільні функції мови; основні й похідні функції мови; своєрідність мови як суспільного явища; соціальна зумовленість мовних явищ; соціальний характер мови і мовлення; залежність стану мови від стану суспільства; мова як найважливіша етнічна ознака; мова, нація і держава; зв'язок мови з характером етносу; мова і культура). *Мовна політика і мовне будівництво* (Мовна політика держави; закони про мови як один з інструментів мовної політики; розмежування (основний зміст) понять «мовна політика» і «мовне будівництво»; перетворення мови у знаряддя політичної боротьби; причини неконкурентоздатності українського культурного поля і слабкості державної мови; мовна політика низки європейських країн (Франції, Німеччини, Іспанії, Італії)).

Рекомендована література:

1. Беликов В. И. Социолингвистика : учебник для вузов / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. – М. : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 439 с.
2. Белл Р. Социолингвистика : Цели, методы и проблемы : пер. с англ. / Р. Белл, А. Д. Швейцер. – М. : Международные отношения, 1980. – 318 с.
3. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціолінгвістичний напрям у мовознавстві / Г. Мацюк. – Львів, 2008. – 432 с.
4. Новое в лингвистике. – Вып. 7 : Социолингвистика. – М. : Наука, 1975. – 486 с.
5. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів / В. І. Перебийніс. – Вінниця : «Нова книга», 2001. – 168 с.
6. Словарь социолингвистических терминов / В. А. Кожемякина, Н. Г. Колесник, Т. Б. Крючкова и др. – М. : Институт языкознания РАН, 2006. – 312 с.
7. Соціолінгвістичні студії / за заг. ред. Л. О. Ставицької. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 288 с.
8. Ставицька Л. Аргю, жаргон, сленг : Соціальна диференціація української мови / Леся Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 464 с.
9. Швейцер А. Д. Введение в социолингвистику / А. Д. Швейцер, Л. Б. Никольский. – М. : Высш. школа, 1978. – 216 с.

Форми та методи навчання:

лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

Методи і критерії оцінювання:

- поточний контроль: усні відповіді, самостійні роботи, контрольна робота;
- підсумковий контроль: залік.

Мова навчання:

українська.